Лежить розпростерта на торілочці підгірського села і випручує свої грудками грузи обліплені ноги. Кудли паршивої необліненої шерсті мокріські від поту. На задніх стегнах і на боках запалого черева звисають здохлими селедцями жмутки гною. На хребті ятриться ран, а мухи ссуть із неї "матерію". Хвіст судорожно тріпається, але не розгонить ані мух, ані пари. Чорна грива розкудлалася кісками по обох боках напруженої тонкої шиї. Закаправілі очі накрилися повіками, із-проміж закушених ненакритих зубів тече піна. Дуже мучиться...

Над нею скулився, гей приземкувата дуплава кривуля-верба, гуцул і обганяє крисатим капелюхом кровожадні мухи.

Недалічко набоці стоїть в'язка нових смерекових коновок, кошиль з лижками і басажки з гелеткою кукурудзяного зерна та й смугляве сідло з попругами.

— То ти мні, Чічко, лишєєш, самого серед бойків лишєєш? — заводит гуцул знеможеним розколеним голосом.

Із його глибоко вкритих очей покотилися дві великі сльози й сканулися через пару на хребет шкапи.

— То такими-сми ті отавами візимував, то таксми ті, Чічко, вікохав? То аби-с знала, єкому-с газді п'єтнадціть рік гарувала, аби-с тємила. Не кривдуйси на мні, моя Чічко, не кривдуй, шо ти упаласи в пусті руки, у лєцтий рід!

Шкапа простягнулася, як дріт, й трутила агонічним рухом властителя, що ляментував над нею. Очі її відімкнулися і станули лубом. Вже більше не кивається...

Гуцул підвівся із землі і вхнюпив болячий погляд у трупа товаришки.

— За тото, шо-с ми домівку вігодувала, то я ті псєнков на тот світ віріжєю, то так ти у торбеїв заробиласи! Аді, єка опока на тобі, аді, єк шкіра ти потріскала. Але стебла чужого не рушила-с, але не заклєв ті ніхто в світі, то най си тєкне від такої муки. Ти ріг собі у ногах відходила, хребет-єс собі поломила. Однако-сми заробилиси, душко, однако!

Із його рук випав капелюх, а лице скривилося до плачу.

— Гей, люди добрі, за шью мні так біг покарав,— плеснув долонями і став микати собі чупер.— Скорнєйси, душко Чічко, скорнєйси, аді, терхівочка хребет ті виїла, аді, мушля ті ссе, аді, вся кров з тебе випарувала! Самого мні 'д хаті виріжєєш, самого?— голосив, як мала дитина.

— Мой, хло', гуцулійо, ати здурів, шо так ревеш над кобилов?— гукнув наторопом підгірський, тогосільський мужик, що справився у ліс через толічку.

— Аді, озміт довбню та вгатіт ми в голову, най си не дивлю.

Гуцул припав ід шкапі і обмотав її напружену шию синьожилавими руками.

Підгірянець приглянувся ближче і засоромився своєї бесіди.

— Мой, Пе', Ники', Фе', а йдіт же сюди!— крикнув він у ту сторону, як ідеться ід сільським хатам.

Гуцул бовтає лицем по кінській гриві і приповідає:

— То такими-сми ті отавами вігодував, то...

Надбігли прикликані мужики.

— Шо, упала? Упала? Пустіт кров, рятуймо! Рятуймо христінина! Ножя! — озвалися наполохані клики.

— Нема куди шьо робити — то вже по всему,— сперечив ранший очевидець.

— Минуласи?

— Ого!

Всі рятівники звернули тепер свою увагу на гуцула. Взялися відривати його від кінського трупа.

— Беріт мні, люди, то добивайте, та най буде прах на цалий сьвіт!— кричав він несамовито і повилювався ід шкапі.

— Май розум, бадіку, тото вже пропало, мерця не підведеш,— утихомирювали люди, підвівши його силоміць набік.

— Не траба мні тепер на сьвіті, бігме, не траба: аді, киньте ми грани межи очі!

Гурт лагоїв його бесідою:

— То причка, бадіку, та най си на цім тєкне, не відходи від розуму.

— Я нікому межі не випас, віхтє псєнки нікому не взєв, то за шьо мні так біг покарав?— жалувався бадіка і торгався з рук, що його ціпко держали.

— Тезку Ник',— радить один з рятівників,— ану ведіт чоловіка 'д хаті, най си втємит,— притакнули другі.

Стали брати гуцула та й терхівку ід Никифоровій хаті. Він торгався, і рвався ід шкапі, і завірював очима.

— Гей, люди добрі, зробіть ми тут амінь та й перекажіт моїй, най веде діти з торбами.

Повели...

За часок прийшли два легіні з рискалями і взялися закопувати гуцулову Чічку, аби її багацькі собаки не рознесли і не внаджувалися до маржини.

— Це хло', сам хамут, не конина, — каже один.

— Та видкоси, шо хамут: незкгарне було ходити та й крепнуло, — каже другий.

— Аді, черева ні раз не видко!

— Відки буде черево, коли тот торбей старецкий стебла паші не має? Я ше був приземком, як-сми то затємив.

— То водно ходит з коновками такий, єк сегодни, днями не ївши. Аді, капшук з тютюном то білший, єк у неї черево.

— Віді, й він довго потєгне!

— А! їго таке, шо лиш 'го дес на дорозі найдут, тото тінь чоловіка. Але ше ми сегодни сьмішно, єк собі нагадаю, єк він передтогід на Бриндзейчинім весіллю вимінєв був усі коновки, та й дали йому начінки й порцію горівки, а він завів гуцулскої:

З тої гори два явори, межи ними чічка,

Бодай же ж мні смага втєла, шо-с така маціцька.

— Ой, кажу, шо маціцька!

Взяли її піднімати, щоб кинути у викопану чму.

— Нема ваги!

— Бо зморене сарачєтко!

— Ов! то, мой, хло' скрізь бідує мир божий!

— Скрізь на сьвіті біда! Аєк, біда, ше єка біда!

Закопали Чічку із шкірою, із гривою та й з усім; не лупили, бо шкіра дуже потріскалася, то на постоли пуста.

Перший раз в життю вертає коновкар до домівки сам-самісінький. На плечах басажки з кукурудзами, а під пахою Чіччина узда. Осінній вітер жене прулдко крізь густі бори і дує коновкареві у розшінкану пазуху на груди.

Йде із лісів шум, такий глухий, жалібний прошибаючий.

"То файне я віддaнєчко несу у домівку, то хата від зойків лусне",— обвівають холодні думки серце коновкареві.

Мертволиций місяць вибалушив свої совині очі з-поза набрезклої хмари і стелить його горбату тінб назад нього.

Коновкар обертається назад себе, хоче поглядати свою Чічку, запитатися її, чи дуже змучилася, чи терхівка глибоко в'їлася в хребет, хоче потішити її, що вже недалічко хата.

Та замість Чічки видить він свою тінь із терхівкою. Йому робиться студено коло його розм'яцканогосерця; воно терпне.

"Осиротіла-смні, Чічко, та й жінку, та й діти, то тепер нам всім крепір буде!"

І тисне узду під пахою, і корняє ноги до дальшого ходу.

Що візьметься йти борше, то зараз спирають його голі, як п'ять мужицьких пальців, діти, спирає жінка.

"Шо я їм тепер скажу? Печінки розсєдутси їм та й мені!"

Страшно боїться своєї бесіди, що нею повістуватиме домівці про Чічку.

Світла в церкві горіли, до святих крізь ладан кліпали.

Вітер дуже скомлить по яругам і розпеченим жигалом вертить ув ушах коновкареві: нема Чічки, нема нашої мамки!

Він пошпотується об камінь на дорозі, викрісує з нього вогню, бо його серце розпалюється, заходить кип'ячою смолячкою.

На момент відтерпає.

Він знову обертається назад, хоче сказати Чічці, аби сокотилася і не ударилася об тойтам камінь, але Чічки нема, лишень його горбата тінь стоїть назад нього.

А в долині той потічок, що в ньому він на попасі Чічку напував і сам із нього пригорщами воду пив, без впину його допитується своїм плаксивим журкотом: "Де Чічка?"

А той темний, понурий ліс дивиться на нього своїми великими очима й допитується всіма ротами: "Де Чічка?"

А тота придорожня громадська травиця, що цілу ніч умивається слізьми від навіяного пороху і тремтить голіська від студені, півторить дрижачим голосом: "Де Чічка?"

Коновкареві вириває ться із запечених грудей тяжкий струпішілий стогін. Він ще дужче тисне узду під пахою і підводить задеревілі ноги.

"То сарачєтко доброго серця було. Сегодни люди — гаддє, а вона п'єтнаціть рік вірне робила. Аді, вкусити не було шо, а ми усіх бойків переходили. Хоть голодні, а хоть босі, завше ходили. Де єка є коновка у бойка, то все моя Чічка переносила, а я лиш дзерно носив та й кошелики з лижками".

Ані місяць, ані зорі не хотіли дивитися, як коновкар вітатися ме із своєю челядкою. Геть поховалися за хмари мряки, що розстелилися по горах і давлять їх своїми важкими краплями, гей розтоплене олово, гей мужицькі сльози.

Коновкар увійшов у хату, скинув з плечей бесаги і споглянув задубілими очима на жінку й на діти, що схопилися із землі від потахлої ватри і кинулися вітати дьидю.

Коновкариха борзенько вибігла, щоби розсідлати Чічку, накрити веріткою і дати їй ліки на "золзи". Дітвора впелескалася до дьиді:

— Дєдику! Ми устарали Чічці сіна, три в'єзці устарали!

Коновкар не відзивався.

Улітає назад до хати коновкариха і з перепудженим поглядом питається голосом, що прочуває розпуку:

— А Чічка де? Ти сам?

— Дєдику, ви де лишили Чічку? — запіяла дітвора.

Коновкар береться відповісти, але його уста не можуть відімкнутися. Він вхопив у руку узду, і показав її у відповідь жінці-дітям, і весь затремтів, а очі попісніли.

— То ти сам прийшов?— зойкнула жінка вдруге.

— Нема Чічки, дєдику?— завели діти.

— Нема!— жбурнуло жасне, тяжке слово із коновкаревих грудей.

Так жбурхає кип'яча кров із серця, що його тяжкий камінь роздавлює, розтріскує...

Таке темне зробилося надворі небо, гей сажа, що вихоплюється з диму фамілійної ватри і присідає гуцульські стіни, стелю, лиця, очі і затикає гуцульські горла.

Із коновкаревої хати опадами вибігають на зігнилий дах придушені стони і вкосичують його собою:

— Чічка! Чічка! Золота наша Чічка!